

Sosiaali- ja terveysministeriö
Muistio
8.6.2023

Kaikki tieto on tarpeen kansanterveyttä ja monopoleja koskevissa päätöksissä

Sosiaali- ja terveysministeriön pitämien esityksien tavoitteena on ollut tuoda esiin tieteellistä tietoa siitä, millaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia monopolin purkamisen ja alkoholin myynnin lisääminen ruokakaupoissa toisi. Virkakanta on ollut sama neuvottelujen alusta asti: Mikäli alkoholin saatavuutta päätetään merkittävästi lisätä, kaiken saatavilla olevan tiedon mukaan alkoholihaitat ja niistä aiheutuvat kustannukset lisääntyvät. Tällaiset päätökset olisivat monin tavoin ristiriidassa väestön terveyttä ja julkisen talouden sopeuttamista koskevien tavoitteiden kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut nettisivuillaan hallitusohjelmaneuvotteluja varten toimittamansa aineistot. Koska aineistot ovat usein muistioita tai power point -esityksiä, jää niistä ulkopuolella kaikki se, mitä esityksen yhteydessä on sanottu ääneen tai kysymyksiin vastatessa tarkennettu.

Alkoholijuomien kotimaisuus, EU-oikeus ja alkoholin monopoli

Sosiaali- ja terveysministeriö on nostanut esiin myös muita kuin kansanterveysvaikutuksia. On täysin julkista tietoa, että tällä hetkellä päivittäistavara-kaupoissa myytävät alkoholijuomat ovat pääosin kotimaisia ja lähes kaikki Alkossa myytävät viinit ovat tuontituotteita. Tämä myyntijärjestely on varauksitta hyväksytty EU-tuomioistuimessa.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei väitä, että EU-oikeus estäisi alkoholijuomien myynnin osittaisen tai täydellisen vapauttamisen. Ministeriö on esityksessään tuonut esiin myös EU-oikeuteen liittyviä riskejä, jotta hallitusohjelmaneuvottelijoilla olisi mahdollisimman monipuolinen kuva päätöksenteon tueksi. Ministeriö on nostanut esiin, että puhuminen vain ”viinien myynnin vapauttamisesta” ei anna oikeaa kuvaa kaikista toimenpiteen seurauksista ja, että Euroopan komission ja EU-tuomioistuimen arviota Suomen mahdollisesti muuttuvasta tilanteesta on mahdotonta ennustaa.

Ministeriö ei kannata Alkon monopolin purkamista perustelluista syistä

Alkoholi vaikuttaa kielteisesti kansantalouteen sekä väestön terveyteen ja toimintakykyyn, heikentää yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja kuormittaa merkittävästi sote-palveluita, pelastustoimea ja poliisia. Alkoholinkäyttö aiheuttaa suomalaisessa työelämässä merkittävät miljardiluokan haittakustannukset (mm. tuottavuuden lasku, sairauspoissaolot, työkyvyttömyys sekä henkilöstöongelmat). Lisäksi se on huomattava riskitekijä useiden kroonisten sairauksien, työkyvyttömyyden ja enenaikaisen kuolleisuuden taustalla.

- Kansainvälisen tutkijaryhmän mukaan alkoholin käytön arvioitiin aiheuttaneen 3 846 kuolemaa ja 15 664 menetettyä toimintakykyistä työvuotta vuonna 2018.
 - Alkoholinkäyttö liittyi 2 777 työkyvyttömyysjaksoon ja 44 020 sairaalahoitojaksoon.
 - Alkoholiin liittyvien sairauksien sairaalahoito maksoi noin 190 miljoonaa euroa vuonna 2018.

- Alkoholimonopolin purkaminen johtaisi tutkijaryhmän mukaan alkoholin kulutuksen lisääntymiseen 9 prosentilla ja yhteiskunnallisten kustannusten lisääntymiseen 289,7 miljoonalla eurolla. (Stockwell ym. 2019).
- Vanhempien tai lapsen oma päihteiden käyttö on usein lapsen huostaanoton ja kodin ulkopuolelle sijoittamisen taustalla – lastensuojelun laitos- ja perhehoidon kustannukset olivat lähes miljardi euroa vuonna 2021. (THL 2022)
- Suomessa noin 70 000 lasta elää perheessä, jossa ainakin toisella vanhemmalla on vakava päihdeongelma. (THL 2017)

Liki 80 prosenttia kansalaisista on todennut, että nykyiset alkoholin myyntiajat ja -paikat ovat heille riittäviä ja vain 12 prosenttia suomalaisista haluaa väkevät alkoholijuomat ruokakauppaan (Alkoholipoliittiset mielipiteet, 2023).